

*Критика и библиография
Critique and Bibliography*

ФИЛОСОФЪТ НА КЛАСИКАТА

Борис Борисов

Поводът за настоящия текст е новата книга на проф. д.ф.н. Валентин Канавров, озаглавена „Пътища на метафизиката. Кант и Хайдегер“⁽¹⁾. Тя представява финалната трета част от теоретичната трилогия на проф. Канавров, включваща още двете поредни монографии „Критическата метафизика на Кант. Опит за виртуалистски трансцендентализъм“ и „Критически онтологеме на духовността“.

Ще поставя началото на рецензията с няколко думи за личността на автора, доколкото дори най-абстрактните философеми се формулират и генерират от конкретни личности и в този смисъл познаването на персоналния профил на субекта на дадено творение е предпоставка за по-пълното и по-адекватно разбиране на природата на последното. Моята първа среща с творчеството на Валентин Канавров бе още в средношколските ми години, когато интересът към класическата немска философия ме отведе закономерно към статиите и книгите на нейните най-успешни български интерпретатори. Още тогава бях впечатлен от стила на професор Канавров, от начина, по който той третираше и се отнасяше към разглежданата проблематика. Всъщност нещото, което ме кара и до днес да следя и чета всичко, излязло изпод неговото перо е това, че в книгите му живее Класиката, като последната следва да бъде разбрана в смисъла на изключително ценното, истински автентичното, което обаче е потънало в забвение в дебрите на всичко онова, което съвременната квазифилософска постмодерност фриволно дефинира като ретроградно, анахронично, лишено от определеностите на темпоралността и повърхностната актуалност. Когато станал студент по философия в Софийския университет и започнал обстойно да изучавам трудовете на немския мислител Мартин Хайдегер, отделих немалко време на неговата концепция за езика като дом на Битието, като оазис, в който битува ценното, непреходното, автентичното. Няма да е пресилено да кажа, че когато чета трудовете на проф. Канавров, неминуемо се сещам за формулировките на Хайдегер и по аналогия мисля за съчиненията на българския философ като за своеобразно убежище на Класиката, като зона, в която фундаменталното, същностното, сериозното световъзприятие е на сигурно място, доколкото е защитено от посегателствата на онези квазимодерни теоретификации, анихилиращи есенциалното, метафизическото, същностно философското за сметка

на игровото, повърхностното, плоско емпиричното. Силното впечатление от творчеството на проф. Канавров породя желанието ми за лична среща с него, инициирана от мен и проведена с любезното съгласие от негова страна. Тази среща обогати и затвърди моята представа за българския мислител като философ на Класиката, който въпреки своите високи научни постижения, се оказва напълно чужд на характерното за много колеги високомерие, толерантен и диалогичен човек, отворен към нови идеи и готов да помогне на младите учени със съвети, идеи и насоки за творческа и изследователска работа.

Тези предварителни бележки, касаещи персоналния профил на Валентин Канавров, са прелюдия към същинската цел на рецензията, изразяваща се в маркиране на основополагащите моменти в неговото творчество, чийто апофеоз е теоретичната трилогия. Същността, квинтесенцията, лайтмотивът на тази трилогия е успешно проведеното съчетаване на преклонението пред Класиката с творческото преосмисляне и новаторско преработване на последната. Вече стана дума за класическата определеност на стила на проф. Канавров, за неговия пиетет към Класиката и по-специално към философията на Кант. Сега е времето да се обърне повече внимание и на другия аспект на възприятието на българския мислител за Класиката въобще и за кантианството в частност. Според Валентин Канавров Класиката не е някакъв застинал монумент, който следва да бъде обект единствено на сляпо и пасивно съзерцание и благоговение, а е по-скоро един велик образец, който трябва да провокира и стимулира съвременните умове, да ги тласка към формулирането на нови, творчески, градивни решения и концепции. За проф. Канавров истината е локализирана в диалектическия синтез на Класиката и Съвременността, доколкото те са, ако си послужим с кантианската терминология, формата и материята, които могат да съществуват пълноценно само в своето единство, макар естествено формата да е водещият, супериорният, лидиращият елемент. Това разбиране на българския философ намира конкретна експликация в концепцията за виртуалисткия трансцендентализъм, представляващ виртуозна творческа преработка на философията, на един от стълбовете на Модерността, на философската Класика, а именно Имануел Кант. Концепцията на Канавров за девиртуализацията на априорната форма, за експликациите в конкретните онтологемеи на духовността, разглеждането на доктрините на Кант и Хайдегер като парадигматични представители на двата фундаментални типа метафизика, е нещо наистина уникално, представляващо реален принос към българската философска култура, а и към световното кантознание. Тук няма да преразказвам възгледите на проф. Канавров, тъй като основната цел на една рецензия е да провокира интереса на читателя сам да посегне към рецензираната книга и да пречупи прочетеното през призмата на собствените си възприятия.

Искам да завърша този текст с няколко думи относно общата културна ситуация в съвременна България. Твърде дълго ние, българите, страдахме от

изкуствено налаган комплекс за малоценност, от натрапеното виждане, че сме някаква културна провинция, която не е в състояние да генерира нищо творческо и оригинално, а може само да величае и възхвалява чуждите образци и в най-добрия случай епигонски да ги копира. Този комплекс за малоценност всъщност е закономерно следствие от формираното чрез насилие робско самосъзнание, което не просто трябва да се преодоляно и бързо да се направи необходимото в посока утвърждаване на самостоятелността, ценността и висотата на автентичната и самобитна българска култура. Обективната истина е, че българската култура е сред най-древните и най-качествените европейски култури и ако България се бе развивала по нормален, естествен път, сега тя щеше да е сред културните лидери на Стария континент. Негативни явления като турското робство и съветското владичество прекъснаха обаче развитието на страната, върнаха я много назад, насадиха у народа робски менталитет и комплекс за малоценност, негативни и вредителски актове, чиито последиствия се усетиха и в така наречения български преход, характеризиращ се преди всичко с подмяна на великата идея за демокрация с първобитна, криминална анархия. Въпросът сега е да се посочи и незабавно да се унищожи това отвратително изопачаване и извращаване на демократичността, както и максимално бързо да се навакса изоставането във всяка една сфера, като особено внимание трябва да се отдели на сферите на науката, образованието и културата. В тези сфери българските интелектуалци трябва да демонстрират обосновано, имащо реално покритие, високо творческо самочувствие, да покажат, че са в състояние да формулират собствени, оригинални и креативни творения, които не са контра на западната или на която и да е друга култура, а са изградени на базата на синтеза, конвергенцията, взаимопроникването и взаимопреплитането на най-доброто, създадено от другите народи. Че това не е утопично благопожелание, а реалистичен проект, се доказва именно от личности като проф. дфн Валентин Канавров, който нагледно показва, че синтезът на най-доброто от българската и западноевропейската култура е моделът, парадигмата на бъдещето. За мен лично той винаги ще си остане един от моите учители във философията, поради което и бих искал да му пожелаая още много творчески успехи и все така да бъде образец за нас, тепърва прощаващите в сериозната наука млади учени.

БЕЛЕЖКИ

1. Канавров, В. (2011). *Пътища на метафизиката. Кант и Хайдеггер*. Изд. „Изток-Запад“, София.